

Záverečná karta projektu

Názov projektu Evidenčné číslo projektu **APVV-16-0002****Duševné zdravie na pracovisku a posudzovanie zdravotnej spôsobilosti zamestnanca**Zodpovedný riešiteľ **doc. JUDr. Marcel Dolobáč, PhD.**Príjemca **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**

Názov pracoviska, na ktorom bol projekt riešený

Katedra pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia, Právnická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Názov a štát zahraničného pracoviska, ktoré spolupracovalo pri riešení

Projekt bol riešený bez spolupráce so zahraničným pracoviskom.

Udelené patenty/podané patentové prihlášky, vynálezy alebo úžitkové vzory, ktoré sú výsledkami projektu

Výsledkom základného výskumu neboli patenty/patentové vyhlášky, vynálezy alebo úžitkové vzory.

Najvýznamnejšie publikácie (knihy, články, prednášky, správy a pod.) zhrňujúce výsledky projektu – uveďte aj publikácie prijaté do tlače

1. Posudzovanie zdravotnej a psychickej spôsobilosti na prácu (v podmienkach Slovenskej republiky) - 1. vyd. - Praha : Nakladateľství Leges, 2021. - 116 s. [6,66 AH] - Projekt: Duševné zdravie na pracovisku a posudzovanie zdravotnej spôsobilosti zamestnanca - APVV-16-0002. - ISBN 9788075025180. Žulová, J. – Minčíčová, M.
2. Pracoviská bez stresu: podpora duševného zdravia v práci; - 1. vyd. - Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021. - 106 s. [5,2 AH] - Projekt: Duševné zdravie na pracovisku a posudzovanie zdravotnej spôsobilosti zamestnanca - APVV-16-0002.. - ISBN 9788081529627. Chylová, M.
3. Ochrana (duševného) zdravia zamestnanca v informačnom veku. - 1. vyd. - Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018. - 168 s. [7.75 AH] - Projekt: Duševné zdravie na pracovisku a posudzovanie zdravotnej spôsobilosti zamestnanca - APVV APVV-16-0002. Dolobáč, M. – Seilerová, M.
4. 111 otázok a odpovedí o zdraví zamestnanca. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2020. ISBN 978-80-8152-932-0, 165 s. Dolobáč, M., Žulová, J. a kol.
5. Pracovný stres v rizikových profesiách: osobné zdroje ako mediačné faktory úzkosti a depresie. In: Československá psychologie: časopis pro psychologickou teorii a praxi. ISSN 0009-062X. Roč. 64, č. 4 (2020), s. 421-436. Chylová, M. – Nezkusilová (Schrötter), J.
6. Legal Protection against (Tele)Bullying and Stress in the Workplace in the Slovak Republic [elektronický zdroj] - Projekt: Duševné zdravie na pracovisku a posudzovanie zdravotnej spôsobilosti zamestnanca. APVV-16-0002. In: Hungarian Labour Law E-Journal. ISSN 2677-1586. č. 1 (2021), s. 62-70, online. Spôsob prístupu: http://www.hlj.hu/letolt/2021_1_a/04_Dolobac_hlj_uj_2021_1.pdf. Dolobáč, M.

7. The Consequences of Psychosocial Risks in the Workplace in Legal Context. In: Central European Journal of Labour Law and Personnel Management, 2019, roč. 2, č. 1, s. 47-60, ISSN 2644-4917. Dostupné na: <https://llajournal.com/wp-content/uploads/2019/07/llajournal-A5-vol2-1-2019.pdf>. Seilerová, M.
8. Zdravotná spôsobilosť zamestnancov: recenzovaný zborník príspevkov z vedeckej konferencie. 1. vyd. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2020. ISBN 978-80-8152-891-0 (tlačená publikácia), ISBN 978-80-8152-890-3 (e- publikácia). 262 s. [17,5 AH]. Dostupné na: <https://unibook.upjs.sk/img/cms/2020/pravf/zdravotna-sposobilost-zamestnancov.pdf>. Minčíčová, M. – Dolobáč, M. – Žulová, J. (eds.)
9. Starostlivosť o zdravie zamestnancov: recenzovaný zborník príspevkov z vedeckej konferencie. Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, 2018, ISBN 9788081526640, 366 s., 25 AH. Dostupné na: <https://unibook.upjs.sk/sk/pracovne-pravo/1086-starostlivost-o-zdravie-zamestnancov>. Dolobáč, M. – Seilerová, M. (eds.)
10. Elektronický dokument s názvom „Starostlivosť o duševné zdravie zamestnancov nástrojmi pracovného práva“, Katedra pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia, Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta. Košice, 10. október 2021. Žulová, J. – Skolodová, K. Dostupný na: <https://www.upjs.sk/pravnicka-fakulta/kppapsz/vyskum/apvv/>.

Uplatnenie výsledkov projektu

Výsledky projektu sa prejavili v legislatívnych a nelegislatívnych opatreniach. Závery členov riešiteľského kolektívu, ktoré vyplynuli z vlastného dotazníkového prieskumu, kritickej analýzy právnej úpravy a problémov praxe, podnecujú k iniciovaniu legislatívnych procesov s cieľom odstrániť riešiteľmi identifikované nedostatky a zlepšiť právnu úpravu v oblasti ochrany (duševného) zdravia na pracoviskách a v oblasti procesu posudzovania zdravotnej spôsobilosti na prácu. Osvojenie navrhovaných nelegislatívnych opatrení má v praktickej rovine potenciál prispieť k ochrane duševného zdravia zamestnanca na pracovisku. Výsledky členov riešiteľského kolektívu sú jedným z nástrojov šírenia celospoločenskej osvetly o nutnosti venovať ochrane duševného zdravia na pracovisku ekvivalentný význam ako ochrane fyzického zdravia zamestnancov. Výsledky taktiež prispievajú k zvyšovaniu právneho povedomia účastníkov pracovnoprávneho vzťahu, ako aj ďalších dotknutých subjektov, predovšetkým lekárov posudzujúcich zdravotnú spôsobilosť na prácu. Preto umožňujú priame uplatnenie v aplikačnej praxi, a to na úrovni vnútropodnikových postupov zamestnávateľov, lekárov kompetentných na posúdenie zdravotnej spôsobilosti na výkon práce, ale aj na úrovni rozhodovacej činnosti súdov. V konkrétnej rovine sa predpokladá vzájomná spolupráca so spoločnosťami U. S. Steel Košice, s. r. o. a IEE Sensing Slovakia, s.r.o. na základe uzatvorených Memoránd o vzájomnej spolupráci s cieľom zvýšenia ochrany duševného zdravia zamestnancov. Spolupráca v nasledujúcom trojročnom období po ukončení riešenia projektu bude spočívať najmä v realizácii vzdelávacích a výskumných aktivít, v praktickom riešení vybraných problémov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, v oblasti výmeny informácií a poznatkov alebo ďalšej spolupráci podľa vzájomnej dohody strán memoranda. Uplatnenie výsledkov riešenia projektu sa úzko premieťa aj do oblasti vzdelávania s cieľom naďalej pripravovať vedecko - popularizačné aktivity. V pedagogickej oblasti budú riešitelia pokračovať vo vedení záverečných prác súvisiacich s témou projektu a nadobudnuté výsledky uplatňovať vo výučbe, predovšetkým v navrhovanom výberovom predmete bakalárskeho študijného programu „Ochrana zdravia pri práci.“ Naostatok dodávame, že problematika ochrany duševného zdravia zamestnancov sa počas obdobia výskumnej činnosti dostala do povedomia právnickej obce (nielen) na Slovensku, a podnietila vedeckú diskusiu naprieč vednými disciplínami (svedčia o tom aj citačné ohlasy).

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v slovenskom jazyku (max. 20 riadkov)

Východiskový cieľ a parciálne ciele projektu považuje riešiteľský kolektív za naplnené na požadovanej vedeckej úrovni. Výsledky riešenia projektu nemajú len teoreticko-právny rozmer, sú totiž aplikačne využiteľné. Výskumné zistenia psychologickej časti riešiteľského kolektívu potvrdili, že pracovné prostredie je významným činiteľom vzniku duševných ťažkostí a zhoršenia celkového zdravia zamestnancov. Psychosociálne rizikové faktory v práci vedú k syndrómu vyhorenia, k úzkostným poruchám a depresii, ktoré zapríčiňujú absencie, prezentizmus a fluktuáciu zamestnancov. Závery riešiteľov v právnej oblasti

nadväzujú na poznatky psychologických prieskumov. Naplnenie cieľov bolo dosiahnuté podrobnou právnou analýzou viacerých pracovnoprávných inštitútov, vrátane tých, ktoré vznikli ako dôsledok digitalizácie či obdobia pandémie, a ktoré úzko súvisia s duševnou rovnováhou na pracovisku a oblasťou posudzovania zdravotnej spôsobilosti na prácu. Riešiteľský kolektív má za to, že napriek mnohým zisteným nedokonalostiam právneho stavu de lege lata, právna úprava ponúka viacero právnych nástrojov pre zabezpečovanie starostlivosti o duševné zdravie zamestnancov zamestnávateľmi. Chýba skôr osveta ich využiteľnosti. Z psychologických zistení vyplynuli viaceré odporúčania pre zamestnávateľov spočívajúce aj v uplatňovaní dobrovoľných spôsobov zaistovania ochrany duševného zdravia, akými je napríklad pravidelné využívanie intervenčných programov na zvládanie pracovného stresu. Aktívny prístup je žiaduci aj zo strany samotných zamestnancov, predovšetkým v rozvíjaní ich schopností zvládať stres rôznymi metódami, starostlivosti o fyzické zdravie a vykonávaní vhodných voľnočasových aktivít. Riešitelia v jednotlivých etapách projektu zároveň identifikovali výkladové a aplikačné otázky skúmanej právnej úpravy a prezentovali priliehavé návrhy de lege ferenda k zlepšeniu právneho stavu, ako aj konkrétne riešenia k súčasným problémom v praxi. Na základe zásadných zistení predovšetkým apelujú na potrebu rozšírenia katalógu chorôb z povolania o duševné poruchy (najmä syndrómu vyhorenia), vyvracajú zaužívanú teóriu i prax o dvojkoľajnosti právnej úpravy posudzovania zdravotnej spôsobilosti na prácu, ktorá v praxi spôsobuje vážne problémy a dôrazne navrhujú zosúladenie záverov lekárskeho posudku v Zákonníku práce s posudkovými závermi zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Smerom k aplikačnej praxi zároveň upozorňujú, aby aktuálny nesúlad posudkových záverov o zdravotnej spôsobilosti na prácu nevedol k ujme na strane adresátov právnych noriem. Výsledky riešiteľov vo svojom súhrne predstavujú nielen jedinečnú pridanú hodnotu v oblasti vedy a vzdelávania, ale vykazujú výrazný potenciál ich využitia v aplikačnej praxi (dohodnutá konkrétna spolupráca s podnikateľským sektorom). V rámci soft law riešiteľský kolektív vypracoval metodiku o postupoch posudzovania zdravotnej spôsobilosti na prácu a pre širšiu (aj laickú) verejnosť multimediálny workshop s cieľom zvýšenia ochrany duševného zdravia zamestnancov v praxi.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v anglickom jazyku (max. 20 riadkov)

The research team considers the project's initial aim and partial objectives to be fulfilled at the required scientific level. The results of the project's solution have not only theoretically-legal dimension, they are applicable in practice. The research findings of psychological part of research team confirmed, that the work environment is a significant factor in the development of mental health problems and the worsening of the overall health of employees. Psychosocial risk factors at work lead to the burnout syndrome, anxiety disorders and depression which cause absenteeism, presenteeism and employees turnover. The results of researchers in the field of law, follow the findings of psychological surveys. Fullfilment of objectives was achieved through the detailed legal analysis of the several labour law institutes, including those arising as the consequence of digitalisation or the pandemic era and which are closely related to the mental balance in the workplace and the issue of work health assessment. The research team considers that despite many identified de lege lata imperfections, legislation offers a number of legal instruments for ensuring mental health care of employees by employer. Rather, there is the lack of enlightenment about their usability. The psychological findings have led to the number of recommendations for employers including the use of voluntary ways of ensuring mental health protection, such as the regular use of intervention programs to manage the work - related stress. An active approach is also necessary from the employees themselves, especially in developing their ability to cope with stress by different methods, taking care of their physical health and carrying out appropriate leisure activities. In the individual phases of the project, researchers identified interpretative and application issues of legislation under review and presented relevant de lege ferenda proposals for improving legal status, including concrete solutions to current practical problems. On the basis of the fundamental findings, they particularly appeal on the necessity to expand the catalogue of occupational diseases to include mental disorders (especially bournout syndrome), they refute the established theory and practice about the double-track legal regulation in the assessing medical fitness for work, which in

practice causes serious problems and strongly suggest to harmonize the conclusions of medical opinions in Labour Code with the conclusions of medical opinions according to Act no. 355/2007 Coll. on the Protection, Promotion and Development of Public Health and on the Amendment and Supplementation of Certain Acts. At the same time towards the application practice, they point out that the current discrepancy of conclusions on medical fitness for work should not lead to harm of the addressees of the legal norms. Researchers results in their complex represent not only the unique added value in the field of science and education, but they also show significant potential of their using in application practice (agreement on concrete cooperation with business sector). As a part of the soft law, the research team prepared the methodology on procedures for assessing medical fitness for work and for the wider (also laic) public, multimedia workshop with the purpose to increase the mental health protection of employees in practice.